

UDK: 061.7: 303.4: 347.7+368:340.234(4672EEZ)

Mr Slobodan N. Ilijić,

član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije

PRIKAZ SAVETOVANJA**DVADESET PRVI SUSRET UDRUŽENJA PRAVNIKA U PRIVREDI
SRBIJE IZ UGLA PRAVA OSIGURANJA**

1. Članovi Udruženja pravnika u privredi Srbije održali su svoj 21. susret od 23. do 25. maja u Vrnjačkoj Banji. Uvodni referat na opštu temu „Zakoni i privreda“ podneo je **prof. dr Mirko Vasiljević**, dekan Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. U obliku kraće studije uvodni referat obuhvatio je osam poglavlja, od čega su neka vrlo interesantna za pravo osiguranja.

U prvom poglavlju pod naslovom „Promene karaktera privredne regulative“ autor je pošao od stava Visoke grupe eksperata za reformu kompanijskog prava, koju je Evropska komisija osnovala sa zadatkom da razmotri dosadašnju regulativu Evropske unije u oblasti kompanijskog prava. U radu Visoke grupe autor je izdvojio stav da je EU previše koristila direktive, a manje sekundarnu regulativu i mehanizme ustanovljenih standarda.

U drugom poglavlju referata Vasiljević je opisao ključne nedostatke u stvaranju i primeni privrednog prava u Srbiji.

Treće poglavlje već je u naslovu sadržalo zanimljivo pitanje: „Kako i ko stvarno donosi zakone i čijom voljom – Narodna skupština ili neformalni centri moći?“ Autor ukazuje na formalne i stvarne donosioce zakona, s konkretnim primerima iz zakonodavne prakse. Iako se u ovom poglavlju zakoni iz oblasti prava osiguranja ne pominju izričito, sve što je autor izrekao moglo bi da se odnosi i na zakone iz ove oblasti.

I četvrto poglavlje, pod naslovom „Zakonsko nepravo“, moglo bi da bude interesantno za osiguravače, budući da u delatnosti osiguranja počinje da se primenjuje Zakon o privrednim društvima iz 2011. godine.

U petom poglavlju studije razmatralo se jedno suptilno pravno pitanje – momenat stupanja na snagu zakona i momenat od kojeg počinje njegova primena, i to na primeru Zakona o privrednim društvima. Drugim rečima, u određenom trenutku neke odredbe zakona stupaju na snagu, a zatim se iste ili druge odredbe počinju primenjivati, te se postavlja pitanje kakve posledice to ima na praksu. Autorovo rezonovanje interesantno je za osiguravače jer važeći zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju i Nacrt zakona o osiguranju iz aprila 2012. sadrže brojne pravne institute razdvajanja momenta stupanja zakona na snagu od momenta kad zakon počinje da se primenjuje.

Kritika pravne škole ekonomske analize prava ili Čikaške škole prava bila je sadržaj šestog poglavlja studije. U sedmom poglavlju, pak, razmatrana su pravnofilozofska pitanja odnosa između privrede i političke, ekonomske i pravne slobode. U poslednjem poglavlju dominira autorova teza da je privreda osetljiv mehanizam, koji ne trpi neizvesnost, nesigurnost, nestalnost i politizaciju.

2. Referati iz oblasti prava osiguranja dobili su posebno mesto kako u prezentaciji na samom susretu pravnika tako i u zborniku radova sa ovog susreta.

2.1. Koautori **prof. dr Zoran Tomić** sa Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu i **doc. dr Nataša Petrović Tomić** sa istog fakulteta pripremili su referat pod naslovom „Ovlašćenja Narodne banke Srbije kod stečaja društava osiguranja“. Moto ovog referata izražen je rečima „Ako želiš dobro da proučiš zakon, ispituj njegove nejasne odredbe“. Pošto su pobrojane mere iz Zakona o osiguranju, koje Narodna banka Srbije (NBS) može da donese u postupku nadzora nad društvom za osiguranje, najveća pažnja poklonjena je uslovima za izricanje najstrože mere – oduzimanja dozvole – u vezi sa stečajem osiguravajućeg društva. Koautori su konstatovali da NBS ima vrlo široko diskreciono ovlašćenje za donošenje rešenja za oduzimanje dozvole. Interpretirana je odluka Ustavnog suda Srbije o jednoj od kasiranih odredaba Zakona o osiguranju o uslovima za oduzimanje dozvole osiguravajućem društvu.

U pogledu pitanja kako bi trebalo da glasi rešenje NBS o oduzimanju dozvole za rad osiguravajućeg društva, u referatu je citirana odluka Vrhovnog suda Srbije iz 2005. Prema toj sudskoj odluci, NBS bi morala u obrazloženju svog rešenja da navede odlučne razloge zbog kojih je oduzimanje dozvole za rad društvu za osiguranje u konkretnom slučaju jedini adekvatan pristup u spektru zakonom propisanih mera.

Koreferenti su utvrdili da je rešenje NBS o oduzimanju dozvole za rad društvu za osiguranje po svojoj pravnoj prirodi upravni akt, dok rešenje NBS o ispunjenosti uslova za pokretanje likvidacionog ili stečajnog postupka prema društvu predstavlja konkretizaciju prvog rešenja, a po pravnoj prirodi jeste deklaratorni upravni akt. Rešenje NBS o ispunjenosti uslova za pokretanje likvidacionog ili stečajnog postupka dostavlja se nadležnom sudu, ali se to rešenje smatra izvršenim u trenutku kada je dostavljeno društvu za osiguranje, a ne kad ga nadležni sud primi ili kad pokrene likvidacioni ili stečajni postupak.

Koreferenti raspravljaju i o spornom pitanju odlaganja izvršenja ovih rešenja, pa se pravi suptilna razlika između pravne prirode rešenja o oduzimanju dozvole za rad i rešenja o ispunjenosti uslova za pokretanje likvidacionog ili stečajnog postupka. U referatu se konstatuje da je pod uslovima popisanim Zakonom o upravnim sporovima dopušteno tražiti odlaganje izvršenja rešenja o oduzimanju dozvole za rad, dok, s druge strane, nije dopušteno tražiti odlaganje izvršenja rešenja o ispunjenosti uslova za pokretanje likvidacionog ili stečajnog postupka.

2.2. Dr Vladimir Čolović sa Instituta za uporedno pravo u Beogradu podneo je referat na temu „Tradicionalni i alternativni načini distribucije osiguranja (sa osvrtom na bankoosiguranje)”. Strukturu referata činila su četiri dela.

U prvom su opisani tradicionalni načini distribucije osiguranja, to jest direktni i indirektni načini preko posrednika, zastupnika, brokera i agenata.

Alternativni načini distribucije osiguranja bili su predmet razmatranja u drugom delu referata. Autor je naročitu pažnju pridao jednom shvatanju iz literature, koje alternativne načine distribucije deli na tipične i atipične. U tipične su svrstani bankoosiguranje i internet, a u okviru netipičnih alternativnih načina navedeno je deset takvih mogućnosti.

Treći deo referata dr Vladimira Čolovića obuhvatio je karakteristične načine distribucije životnog i neživotnih osiguranja. U distribuciji životnih osiguranja postoje tri modela ili načina njene realizacije, a kod distribucije neživotnih osiguranja čak pet modela. U referatu je rečeno da načini distribucije neživotnih osiguranja nisu znatnije izmenjeni u poslednje dve-tri godine.

U četvrtom delu ovog referata razmatraju se mogućnosti i karakteristike bankoosiguranja. Autor smatra da pravni osnov za razvoj bankoosiguranja u Srbiji postoji u Zakonu o bankama, ali propušta da navede odgovarajući član tog zakona. U referatu, s druge strane, nije propušteno da se istakne kako banka mora prethodno da pribavi saglasnost Narodne banke Srbije ako namerava da obavlja poslove bankoosiguranja. Dr Vladimir Čolović akcenat je stavio na stav iz literature po kome postoje četiri modela bankoosiguranja: (1) banka u potpunosti upravlja osiguravačem

jer ima većinsko vlasništvo u njemu; (2) banka i osiguravač formiraju zajedničku zavisnu kompaniju; (3) banka i osiguravač zaključuju, a ne sklapaju, ugovor o distribuciji s recipročnim pravima i obavezama; (4) osiguravač može da preuzme ili osnuje banku. Autor je posebno analizirao praksu bankoosiguranja u Srbiji i time dao značajan doprinos sagledavanju ovog pitanja u našem pravu osiguranja.

2.3. Mr Slobodan Ilijić, član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije, obradio je temu „Statusnopravna pitanja aktuara u osiguranju Srbije“. U uvodu referata polazište je bila konstatacija da su u domaćoj pravnoj publicistici i periodici aktuari i njihov posao u osiguranju nedovoljno pravno razmatrani i sagledavani, pa je autor stoga pokušao da tu prazninu popuni ovim referatom.

Drugo poglavlje posvećeno je aktuelnim statusnopravnim pitanjima u uporednom pravu osiguranja, s tim što je težište na razlikama u statusu aktuara između anglosaksonskog i kontinentalnog prava osiguranja.

U trećem poglavlju autor prelazi na obeležja statusnopravnog položaja aktuara u osiguranju u Srbiji prema Zakonu o osiguranju i podzakonskoj regulativi.

U četvrtom poglavlju referata kritički su analizirana važeća zakonska i podzakonska rešenja, odnosno regulisani i neregulisani aspekti mesta i uloge aktuara u osiguranju u Srbiji. U zaključcima, autor je predložio u kom pravcu i kako da se noveliraju zakonske odredbe i istakne odgovornost aktuara, kako onih u nadzornom organu nad delatnošću osiguranja tako i onih u društvima za osiguranje.

3. U zborniku radova mogu da se izdvoje bar još dva referata iz oblasti prava osiguranja, koja nisu odštampana uz referate iz prethodne tačke ovog prikaza.

3.1. Za auto-osiguranje iz ugla poreskog prava interesantan je bio referat **prof. dr Gordane Ilić Popov** na temu „Fiskalni tretman motornih vozila i njihovih vlasnika u Republici Srbiji“. Izbor ove teme opredelila je činjenica da svaki peti građanin Republike Srbije poseduje registrovano putničko motorno vozilo. Pošto je već u prvoj glavi utvrđen broj registrovanih putničkih automobila sa stanjem na kraju 2010. godine, referent je konstatovala da je u Srbiji opao broj registrovanih putničkih automobila.

Druga glava posvećena je poreskim obavezama pri sticanju prava svojine na putničkom automobilu.

U trećoj glavi razmatraju se detaljnije fiskalne obaveze, kojima je izložen vlasnik putničkog automobila prilikom registracije.

U četvrtoj glavi bilo je reči o dažbinama koje svaki vlasnik mora da plati za upotrebu putničkog automobila. Prof. dr Gordana Ilić Popov ukazala je na akcize za motorna goriva, zatim na naknadu za upotrebu javnog puta, njegovog dela ili

putnog objekta, te najzad i na komunalne takse za korišćenje prostora za parkiranje motornih vozila na obeleženim mestima. Autor je zaključila da su motorna vozila izložena brojnim fiskalnim dažbinama, koje su uvedene kako poreskim tako i neporeskim propisima.

3.2. Dobrovoljno penzijsko osiguranje u Zakonu je svrstano u poslove osiguranja života. Tim povodom **prof. dr Branko Ž. Ljutić**, revizor i univerzitetski profesor finansija, podneo je referat na temu „Stečaj privatnih penzijskih fondova u Srbiji i regulatorna odgovornost Narodne banke“. Jedna od namera referenta bila je da ukaže na potencijalne posledice stečaja dobrovoljnih penzijskih fondova. Ako bi, naime, nastupio stečaj privatnog penzijskog fonda u Srbiji, lice koje je uplaćivalo u taj fond ostalo bi bez penzije.

Takođe, jedna od ideja referata bila je da se otvori pitanje odgovornosti za činjenicu što do sada regulatorni faktori nisu uređivali pitanje stečaja privatnog penzijskog fonda u Srbiji. U naslovu referata, kao regulatorni faktor, istaknuta je Narodna banka Srbije, ali je i objašnjeno da u regulatorne faktore treba uvrstiti i Narodnu skupštinu Srbije, Vladu, Ministarstvo finansija i dr. U zaključku, autor naglašava da bi propast privatnog penzijskog fonda u jednoj državi u tranziciji povukla za sobom i propast šema privatnih penzijskih fondova u drugim državama u tranziciji.

4. Na ovom skupu Udruženja pravnika u privredi Srbije održana su dva okrugla stola. Pravo osiguranja bilo je zastupljeno naročito na okruglom stolu iz oblasti notarskog prava. Moderatoru su bili **Sefedin Suljević**, predsednik Notarske komore Federacije BiH, i **Vojkan Simić**, pomoćnik ministra pravde Republike Srbije.

Kao povod za organizovanje ovog okruglog stola poslužilo je donošenje Zakona o javnom beležništvu u Srbiji. Zakon je objavljen u *Službenom glasniku RS* br. 31/2011. Ovaj pravni akt stupio je na snagu 17. maja 2011, ali je utvrđeno da će početi da se primenjuje 1. septembra 2012. godine. U članu 59. tog zakona propisano je uvođenje obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti javnog beležnika, s tim što su predviđena dva puta za zaključivanje pojedinačnih ugovora o obaveznom osiguranju, kao i to da na minimalnu sumu ovog osiguranja saglasnost daje Ministarstvo pravde.

Moderator okruglog stola iz Federacije BiH Sefedin Suljević izneo je niz relevantnih podataka, karakteristika i ocena o radu notara u tom entitetu, jer je taj entitet pre Srbije zakonom regulisao notarsku delatnost. Suljević je podvukao da je Notarska komora tog entiteta u saradnji sa „Sarajevo osiguranjem“ pripremila opšte uslove osiguranja, tako da su svi notari iz Federacije BiH obavezno osigurani kod pomenutog osiguravača.

Moderator okruglog stola iz Srbije Vojkan Simić istakao je da je Zakonom o javnom beležništvu 1. septembar 2012. određen za početak njegove primene, i to stoga što je utvrđeno da treba promeniti 15 različitih propisa kako bi se omogućilo da se ovaj zakon primeni u praksi. Simić je kazao da se Ministarstvo pravde RS suočilo s nezainteresovanošću osiguravača u Srbiji za donošenje opštih uslova ovog osiguranja i za zaključenje ugovora o obaveznom osiguranju od profesionalne odgovornosti javnih beležnika. Moderator je zaključio da je jedan osiguravač u većinskom stranom vlasništvu u Srbiji, u saradnji s Ministarstvom pravde, ipak pripremio nacrt opštih uslova za osiguranje javnih beležnika.

5. Od 96 referata odštampanih u zborniku radova, u ovaj prikaz, po najrestriktivnijem izboru, uvršćeno je samo nekoliko njih. Svi referati mogu da se nađu u tri toma časopisa za privrednopravnu teoriju i praksu *Pravo i privreda* br. 1-3, 4-6 i 7-9.